

2

3

5

6

САНА ОЛОХ

Чурапты учукур хакката

16

КФНЭ
СУББОТА
№№ 59-60
(9987-9988)

ХАҲЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫҢ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

Улцуска – бц күүнэргэ

КИЭН ТУТТА КЭПСИЛБИТ

Арьцлаах нэвчилэгэр Улуу Кыайыны 64 сьлын бэлгэтээний үрдүк тахымнаахтыг барды Парады, мюитини, ветераннары чнэстээнийн тахылан "Киэн тутта кэпсинбин" днэн эдэр чнгчнйз-этчнлэр аахьыллара буолда.

Нэлшлээг бусуйдугтарыг сүрдэг хэзээстэйгээр амаан ослуула үерэ-
нээччилээр, ухуйаан итгиллээччилээр кивилээр тустарынан матырий-
аал хомуян бэлэмнотилэр. Олорор Ага дийду сэриитэйгэр кытгыбег,
сэрии хонхутугар огхутбу аймахтарын туһунан чигвэйбистэр. Ол кур-
дук, "Биһиг" ухуйаантан Борислав Попов "Сэрии дуораана – биһиги
дизэ кэрээмизитэйгэр", Сардаана Седалищева "Тим да уонуллубат", 2-с
кылаас үөрэнээччлээ Вова Емельянов "Михаил Васильевич Барашков",
Таня Сидцев (1-гы кыл) "Сайылымым сэрттээ", Анна Трофимова (3-с
кыл) "Ини-били Сивцевэр", Алена Варламова, Науругуяана Дагданча
(6-с кыл) "Петр Терентьевич Карсанаев", Алиса Анемюдиштова (3-с
кыл) "Эһам Петр Петрович Карсанаев туһунан ахтыл", Антон Янцен
(10-с кыл) "Сталинские репрессии в истории моей семьи" диэн дыкыла-
аттарынан кытгынылар. Оскуолабыт учууталлара, ухуйаан итээччи-
лэр, төрөһүттэр, билигин бочуоттаах сыныаланна оморор ветеран-
нар ополгого субо-ама буолан көмөлөстүлэр.

Түмүктөгөн эттэхсэ, эңил 2010 сылга Улуу Кыайыны 65 сылын көрөө нэһилиэк истэригын байылыгыа Кыайыны уансыбыт ытык кырдыастарбыт өлбөт-сүппэт үйөлүнэн, кэлэр кэңээри ыччанка сыдаа ыар сулус, сырдкы коллобур буолалларыгар олук уурулуна. Хомуллубут матырыйаал нэһилиэк архыыбыгар үүрүлүөнэ.

Арьянаах орто оскуолатын
"Эрэл" корпорация.

САЙДЫЛААХ НЭҮИЛИЭГ – ИДЭВХИЙН ХЭСРҮҮЛБЭЙТ

Бэйэни салайыныны олоххо киирбитэ улууспутугар сии ба-
лачча буолла. Хас биһирэ киһи биллэнти үйэзэ олоҕор бэйэтэ
туспа көрүүлээх, суоллаах-иистээх. Ол көрүүлэрин, аһыгы сиэ-
ринэн, ханнык баҕарар киһи бырайыак оҕорон санаатын тизэр-
лэн.

Ол курдук, бу күнлэргэ Одьулуун нэһилиэгэр бэйэни салайылыыта, бүтүн нэһилиэк сайдарыгар, хас биирдэи киһи бигэ туруктаах, ситиһилээх, тугурурумут сыалын-соругун ситиһэр аналлаах буоларыгар туһаайылыыт "Сайдыһылаах нэһилиэк – иһинки кэскилбит" конференция буолла. Бу конференцияны көрүлээччилэринэн нэһилиэк баһылыта Л.В.Ефремова, өстүккү директор А.П.Максимов уонна инновационнай үлгү директору солбуйааччы, педагогическай наука кандидата Л.С.Брыгалов буолулар.

Сарсарда 10 цаастан "Сайдыс" Сынгалын киневтер конференци аһыллыгыг буолла. Ол кэнигтэн бары 10 секцияга тарбаһан үлэ сагаланна. Конференцияга иигии-үөрэтии, сайдыы, үлэ-хамнас тупсар суолларыг торумнаастылар. Бу күн 95 бырайыак истиһилин. Е.С.Бояинов, А.М.Старостин, 1-гы кылаас үөрэнээччилэр Айтал Сибирников, Тоня Скрябина, ТИДычювская, Новосибирскийдаагы государственной университет студена И.И.Артемов, У.М.Ефимова, итээччилэр уонна дүүдүлүүр сүбэ биһирэбилли ыһахтарыг ыллылар. Барыга 5 номинация олохтомуута, онно кыайыһылаахтарынан "Кэскиллээх чинчийээччи" – 7-с кылаас үөрэнээччигэ Шура Гоголева, "Кэскиллээх бырайыак" – А.Н.Гуляев, "Нэбиллээх эрэл" – И.И.Артемов, "Мындай субаһиг" – М.И.Матвеева уонна "Үйлээх үлэ" – Е.С.Бояинов буолдулар. Кырдык даһаны, маллык нэбилээх кэскиллээх буолара саарбага суох.

E. EPMOLIAEVA,

улуустаары үөрөх управлениетын специалиһа.

6A M 0000 15 KUTZ
D6U3 K3PT3 KUTZ

Сааскы ыһыы

[illegible]

НЬУКУОЛУНТ

Турахтайх кул-гуралары тайхын 620 гектара сүлхү сүмдүнэнэх аһылаг-эбис аһылдылар. Төлөйгө "Алаана" баһылай хайааһыстыбаттар согурууттан кэлсиктэх сүлхүлэр эби аһыаларыгар аһан 200 гектара аһылдылар. Иттиг аһылдыбат үлүлүүтүн 200 тонна сикэс угулдуор. Үлүлүүтүн үлүлүлөрү ордуула сөнөктөһүлэр. 420 гектара Сылгыга, Выхода, Болугура, ода нэһилдиктэр дөдөн аһылдылар. Сикэс кэлсикти сылларга от өлөөнүк үлүлүүтүн угуллубука калла. Иһиһи өтүгүр, кураан сыллар турдактарына, бу олус нэгэмтэх сүлхү аһылдыт көрүлгөр болромо уурулдулар,на табыл-дыа буолдо.

Хотгогсгүй 80 гектарын нийлэмжээрх 15 гектар тосгонд хамгийн хайгуультай болор - Хатгалын "Кончор" баянгийн хайгуультай (сал С. С. Яковлев), Чувалын салмандыгтэй "Бордмал" (сал Ю. М. Челпанов), Сэлмэйн "Тумар" (А. А. Алястов), Болууртай "Мандидагтай" ТХПК усан Хотгогср "Дэлгэс" (сал С. С. Яковлев) гэдэг.

олордуохтара. Итинтэн ордугун чааһынай хаһаайс-
тыбалар ыһахтара.

Халыкыста 4 гектарга ыһылдыра. Итэни барытын Болтуур ыһылдырар "Мыңдараны" ТХПК, олохтоох оскуола уонна "Адам" баһылай хаһаайыстыбата (сал. В. М. Дычиковский) ыһылдыра.

Огуруот алын олондунан оюулалар ютэх хамааластайнулар, биеэрдөөсөн дон дариэтанхтар. Баянл сайн гурван буулар чингэлээрнээс водировод килорилалит хагилээрнээс ити системан кууси уламталар ирдүүлэр.

¹ Күн-дәл туран бәздәш-нә, Ньюкулун күгүттән сарылаан ыһылаан сарылаахтыт. Бәздәш-нә турутунаан

НЬУКУОЛУНТАН – ЫҖЫҖГА

[illegible]

Ыһыһаа аһаан уматыыка субсидия, бурдукуна 1 гектарга 4 тыһ. солк., кормовойга—3 тыһ солк., хортусу- пуйга—48 тыһ. 500 солк көрүлүбүтэ. Субсидия 50 бырыһыана кэлтэ. Ыһыһаан аһаан 26 тонна уматыы аһат кылыбыта.

Техникалар өрөмүөтүнөн болэм турулар, бары ыһыага үдөлнөр кыахтаахтар. Быйылгы ыһыага өрдүк үтүгүйдик Болугур кыһыагы болэмнэнэн. Маань наһаааһыһан Государственный бэримнэн лауреата Д.М.Нояа кыһан үдөлүн сүлмэр.

[illegible]

Сылан орто оскуолатын 100 сýллаах үбүлүөйэ

СУТУ-КУРААНЫ ААХСЫБАККА ҮӨРЭММИШИТ

1940 с. Сызанг сэтгэ кылааста-
ах оскуолатын мангайгы кы-
лааһылар үөрэнэ киирбэтин.
Уһун уонча Улахан Куэллэртэн
кэлэн уонча буолан үөрэмши-
һит. Учууталбыгынан Е.И.Мар-
кова үлэлээбитэ. Эдэр баайы этэ,
бааһынайдыгы хааннаада, холку
майгылаада, кими да быһа-хото
мөбө-этэ сымдыыбат этэ, кини
ойдүүр ыһа быһааран үөрэтэр.
Үөрэхпин ыарыргыһат этим,
үчүгэй үөрэмшөөччилэр ахсаанна-
рылар киирээрим. Үөрэххэ кии-
рерим иинниэ латинскай алфави-
тынан холкутук ааҕарым, онно
минигин тастыг убайым
Н.Ф.Слепцов (калин журналист
буолбута) уонча биһиргэ төрөөбүт
убайым үрдүкү кылас үөрэнөөч-
чигэ Петр үөрөһүтэ. Үөрэххэ
киирэр сымбар латинскай алфа-
вит тохтообута, билингви алфа-
вика көһөн үөрөмүһүмүт. Оску-
олабыт директоруһун содуруу
Хадаар нэһилиэгиттэн төрүттээх
В.О.Алексеев үлэлиирэ. Олох-
дааһах соччо куһаҕана суох буол-
лан, мангайгы кылааһы туох да
кыһалҕата суох бүтөрүмүт.

Сэрин сараланыгтыгтар 9 эрэ саастаах элим. Ол сайын от үүнүүтэ мэлтэх этэ. Улахан куран сараламмыта. 1941-1942 с. үөрөх дьылыгтар ивээс кылааска үөрэмшиппит. Сэрин туһунан өйдөбүл бэрт кэмчэ. Ийэм кубоох тириэтинэн үтүлүк, кэчнээ тигэр. Ол фронтка дьэн ааттанан ылытыллар. Кыһынын колхоз салалтата кэлтэнэн ылаан бурдук сизмэтин, сааскы ыһыпта бөлөмнөн, ыалларынан түнэтэрэ. Ону ыһыдырыннык уотунан сырдатынан биридди туоратынан талан ыраастырыбыт, сыһыгы-бөү, чоруччаны, хоруончаханы, алдым-тыт сизмэни туспа араарарбыт, дорубай, ыраа сизмэни талан колхозка туттарарбыт. Дьэ, улахан сыралаах, биригичик үлэ этэ, сүрөждүлүрбүт да, хайыахпытты, даһал кыгаанара.

Оро-уруу арийсаабыга, учуу-талларбыт эмнэ сэрэнгэ барбыг-тара. Оскуолабыт 5-6-7 кылааста ра сабыллыбыгтара, начальнай эрэ оскуола хаалдыга. Оскуола-быт сабиадиссэйиңгэ Е.Н.Мака-ров үлээсэбигэ, кини биһигиңэ, III-с кылаастары, үөрөспүгэ. Хайдах эрэ улахан баҕири сагаллааһын өйдүүбүн. Оскуолаҕа олороллоро. Кылаастарбыт па-раллельнай быһаһылаахтара. Оскуолабыт хыһылын наһаа тым-ныы этэ. Чэрэвэлэбигэ тонгон ха-алара. Утулуктуктун, ардыгар барыһабыгын кэпсэ олорон үөрэ-нэрибит.

Ас-тангас олус кыраһымчыга. Билги дьолбутугар, ол кыһын оскуолабыг аттыгар турар ба- ларын салгараһынаах нуучча ды- зигэр, интернет аһыһыбыта. Сэбиэдроссиянын армияттан эр- пилэн кэлбит Е.А.Дыгеевский, илгээччинэн Т.Ф.Сыцева үлэлз- бигэрэ.

1943 снл сааһыгар ачыктаан дьон бистарыыта саҕаламмыта. Ыам ыйын 6 күнүтөр 3-с кылааска үөрэнэ сылдьан интернаттан дьибэр кэбириттим (уһун дьиз би ир мүнүтүр асороллоро) аҕам ууга ороһго сыһаара былаатынан тардыллан баран сытара. Ийэм баара. "Ытаама", - дьибэтэ уонна миниги аралдьыган күөлгэ уу баһа барбытыт. Сотору үөрөкпү бүтүрөн, дьибэр кэбириттөм, ийэм миниги хатыл үөстүгү илдьибэтэ. Булбетахыт. Дьизониттэр кэлэн ийэм сытынан кэбириттэ. Онтон турбатара. Үс хонсн баран, Ыам ыйын 22 күнүтөр өлбүтэ. Од көмгө Кытаанахха 7-с кылааска үөрөммүт убайым Петьа кыһан ыраханымкы мылдан сытара. Үөрэнэ сырыттарына "байыланнай көм баһаһынныттар" түбөһүннэрэн, ачык, танһа-саба чычырбас орлору кыһынны түөккүмүт тугуу хаарта сымалларан ис органныр тыһыган, үһүс чээппэр кэнниттэн орус сү-

ардтайар тэийэн килэрбитгэрэ. Улаабатага, бос айдын 3 күнүгэр от-мас тыйлыахта, сайын калыкта өлөкстөөбүтэ. Үөрөдөр үчүгэй этэ, үс чыккыр түмүгүнэн 7-с кылааһы бүтэрбитин туһунан таабыла калыкта.

Дээ, итн курдук сэрвэг, сүт-кураан охсуутугтар бөөр саас, биир мй ижинээ төрөшпүт дьоммутуттан (юлхоз ударнистар этилэр) малойбингэт, 3 саастаах балтыбынаан исоошых туран хаалбыштыг. Итн сайһан Бас урэх сайыларг малга дьуаахтаһан сайылаабыштыг. Күнгэ 1,5 кг суурат 200 г бурдук биэрэллэрэ. Суураптыгын сарсаарда, күнүс, бурдуктунун күнүс хааһылаан сизэн олорбуштут.

Сайылыстан күһүөрү Бөрөҥө көһөн киирэн улахан баланынча олорбуттут. Оскуола аһалыбынча. Миң 4-с кылааска күн аайы үөрөнө тахсарым. Ол сайын от, бурдук бөрө үүнэн, ләппиэкэни сүн тото сиңир буолбуттут. Хайдах кыстыгырыт биллибэт этэ. Нэһиниэк, колхоз да салалталара, кум да бу тулайыахтар хайдах буолалларыгар кыһаллан көрүүтэрин өйдөөбөспүн. Сир-халлаан иккэн ардыгар сылдыбыһыт. Баллар кыстыгытарыгар көһүтөлөн барыттар. Арай атам үлээннээҕэ И.Н.Сивцев көргөннээх (байалара олорор суоҕа) хаалбыттар. Биир сарсыарда Иннокентий Николаевич "Миңсэ, билин Чыдааҥар кыстыгы барабыт, балтыгың илдьэ барыа этибит. Бэйгэң иҥтэриһиһэ олорон үөрөн, саас ыһахтыт этэ, хайдары?" - диир этэ. Онно үөрбүтүн баччаанна дизри умнуубалпын Устунан Мария Алексеевна уонна Иннокентий Николаевич Сивцевтарга эгэрдэһэн үөрөмүһүн, үлэтигэр буолбуттум Көргөһ 1947 сыллаахха салгык ыарынтан өлөөхтөөбүт. Иннокентий Николаевичны 1987 сыллаахха угуох туһунугум. Бэйэм 3-с кылаас

Ыалдыар эһим (туберкулез лимфоузлов), бу ыарыы 20 сааспар диэри заһан-араһан биэрбэтэ, ол барыта ас-үөл тэбэтэлтэн, татым, ыарахан олохтон.

1944-ын күүнүгэр оскуола-
быт хатгаан 7 кылаастаммыта.
Алаяр, Мугудай орлоро кэлэн
үрөнэр буолбуттара. Оскуола-
быт соргохто кыргыһы түспүтэ.
Директорынан М.И.Яковлев үлө-
лөбүтэ. Бейинигэ, 4-с кылааста-
ры, Алексей Протодавинов дэнэ
Алаяр кыргыһы өрөспүтэ.

Интернацыял Боро уһун дыз-
тыгэр аһымдыгыта. Элбэх этибиг.
Собиздиссийинэн Порфирий
Кузьмин дуу, Кузьмич дуу диги
куһи үлүлээбитэ, поварынан Бах-
сыттан төрүттээх Анна Степанов-
на үлүлээбитэ М.Д.Синцева; (Ми-
носэ Михэлэтигэр) кэргэн тахсан
Синцева диги арастаныһалам-
мыта быһыылаах 7-с кылааска
үөрэмэр Николай Дыгчовский
диги ыраас, сырдык хааннаах
Алар уола оҕолору, билигини,
мунһа-мунһа нууччалыы кини-
гэлэри сахалыы тылбаастаан кэп-
сиэрин олус титирэһиргээн,
сөһи истэрбит: "Аленский цвето-
чек" диги остуоруйаны кэпсээби-
тэ өйбөр хатанан хаалбыт. Нико-
лай Демьянович кэлэн филологи-
ческой наука доктора буолбута.

3-с кылааска үерэнэр сыбы-
тыгар сэрии кыайыынан
түмүктэнэрэ чутааһан, олох-
дүһах дараны күн айыы түтсүн
иһэр буолан, көһүүттэн табаары-
старбыт тэннэн, оскуолабыт
орто-уруута, учууталлара элбэ-
ккэ ньиригэйи ололор курдуга.
Ордолор, учууталлар оҕоньуулар,
концерттара сотору-сотору буола-
ра. Учууталлар хордара: "Броня
көлөкө и наші танкисты быстро" -
дизэн ыллаан ньиригэллэрин
өйдүүбүн. 1944 с. эбэтэр 1945 с.
эбилэ дуу, оскуола өҥлөрүн само-
дентельноһа олус күүһүр сынды-
быпта. Бэйэлэрэ иэ-истэригиттэн
талааннаах өҥлөр бааллара, хо-

лобур, Петя Попов (Алашартан,
Элбэх Бэргэнэ дүн ааттаага),
Афроня Сиваев (Мугудайтан)
уода.

Төрдүс кылааска үөрэнэ сыл-
дьян пионерга кыярыбгым. 6-с кы-
лааска комсомол чыгына буолбут-
ум. Биллээтэтин иккис буолан
Турапчага сатыы кыран ытан
тахсыбыппыт. Бир саас пионер
күтүтэр Тирээлөөр үрүйэтин ту-
мулутар костерга мустаныпты.
Улахым-улахан костер тула ар-
тыз сылдан ырыа ылаабыт-
пыт, оонускубуһут.

7-с кылааны 1947 сэл
сааныгар сүүрбэчтэ буолан
бүтөрбүннэт.

Дээ, ити курдук, олох
халдартын, аһынтын ор саас-
тагытар элпигинэн-хааммын-
нан булан, сүрөхлэнтигэр
сөгүөрдүн улааппылыгыт. Сылан
оскуолата сылаас нээкэ уйа бу-
лан бөлүн-көрүү, үрөх, үлэ юзүн
аартылар атаарыта. Того да ор
саастыг эндирдээрн иһэн, Сыл-
ан оскуолатыгар үөрэммит сыл-
ларбытын сылаастык ахтабын,
саныбын.

МЕ.ПЕРМЯКОВ,
Чурагч улууһун
Бочуоттаах гражданина,
"Гражданская доблесть"
анал бэлэ хараайына.

Кэпсиэхпин баҕарабын

ҮӨРДҮМ УОННА ХОМОЙО САНААТЫМ ТУОХТАН?

Сүүл сабылгара чутааабыг кэмизэр Арыылаахха байам наадабынан бэркэ билэр предпринимателним Григорий Дагданча табаар атыылым тахсаргыар көрдөһөң, кини массынатыгар олорсон барсыбытым. Хатань баттаһа сарсыарда 6 чаас саадан хоннубуһунут. Кыра омук массынатынан. Кэннибитигтэн эмиз омук массыната таһаарс тизин айанаабыта, суопһа Григорий быраатын курдук саныыр табаарыһа, лоп-бааччы, арыйах саналаах, "Кэнчюри" маһаһын хаһаайына, эмиз предприниматель. Прокопий Саввин.

Вийнги массь-набыгтар төрдүбүт. Григорий кэргэнэ, улахан сүбэнигэ, уруудьута, уруккута ааттаах хайһардыт, дыахтар киэнэ тулуурдаара, уйаһас дууһалаара, үтүө майгылыаара, эйбэс-сайаһас, иһирэх ийэ, алэһэй эбээ Клара Федоровна уонна мин ойорспор олоһу сотору 75 сааһын туолаары сылдыар Юрий Арепин диин бэртэ билэр киһи. Мин Юрийы Чурапчы боростуой, хара үлэһит дьонуттан биэр саамай сөөр-мах-тайа, ыһаһастыы көрөр киһи. Төр? Киһи өссө 1980 сыллаахха биһиэхэ, Кытаанах-ха, кэлэн саһа дэтсэд котельнайын 4 оһоһун монтажтаан, ититэр систематын тардан биэрбитэ. Оччолорго итинник уустук үлэлэри "убайдар", омуһтар эрэ саты-ыллара буолуо диин санналарын. Онтукам бвара Сылантан кэлэн Юрий Арепин диин бэрт хачаайы көрүнтээх, кыра уңуохтаах киһи кылтас кэмнэ хаһан дараһы уу "чып" пьэмэт гына онорон бар-бытын олус астына санаабытым. Киһи сөөр-хаһан угуһарын, сыһыанарын бөл-бөт, этэр курдук, "хаһа суох" үлэһит киһи. Сарсыарда 6 чаастан саһалаан киһэ эр-дэһит дьон угуһуор диири үлэһир быһыһылаар. Киһи олоһун устата төһөлөөх элбэх дьы-уот ититэр систематын таһы-тын, үтүмөн элбэх сваркальыр үлэһити онорбутун, арааһа, бэйтэ да ааһан сиппэ-тэ буолуо. Оһор иһэригэр калэһити сыл-ларга Дагданча 3 рьноһын уонна Чураппа-лар Куохара үрэхһитин туоруур 3 "Даг-данча муосталара" диин ааттыыр олус абыраллаах тутууларбытын эмнэ ки-нэ 70 сааһын быдан ааспыт, ол эрээри ти-пирччи үлэһити-хамсыы, сылдыар, мин са-

ныхпар, бөйөтүн сааһьтар чугаһынан
төгүзгөр суох, дьөгүзгөр таланаһах сьар-
шик-монтаһиэх Юрия Арешин оғорбута.
Охтон киир бу сырььа быһырыһан оғор-
бут тимир муосталара улахан уута
халһа муус аһьан иһгэл-таннал бар-
быһтарын юһиһиһ, бөһүгөтөн иһэр эбит.
Олус үчүтэй.

Чурагчилар! Куожаа үрэх тэвир му-
осталарын туораан илээгчилэр! Бу бэр-
тэхэй муосталары Юрий Афанасьевич
Арепин дийн 75 сааһыар чуутаһаабыт, чөл
олх дьыннэх пропаладирһа, олус киэн
биллэлтэх-көрүүлэх, хэпсээннэх, киһи
күэнэ киһи, кэрэмһэ, сатала суох сүрэх-
тэх үлэһит, ыгьк кырдыһас сваркалаан
сегорбут эбит дийн махтана санаан ааһар
буолун дуу!

Бээ, туураары гынньм. Дээ, ити курдук түөрт кэсээннээх дьон түбэсигин Сылланга тэрийбиттэн биилөөх хааллыбыт. Оронорбутун ыраахан сиргэттэн аппараттын кылта Уһун Күөлгэ дьэтигэр хаалларан, сарсыарда үлэ чааһын илгээтэр Арыстаах кэлиһээн дьахталтын хонтуосатын илгээтэр астаран тэрийбит.

Мин испэр бу бүтүн биір массьына бородууктаны хаһан атыллан бүтэрөлөүрө, төһөрө төһөнөрбүт буолла дьин санаан ылым. Оңтукам сыастарбыт обоннан. Тута дьон бөрү тоһуоруста. Массьына кузовы, калпы улахан аана аһылларып ыттары, арай, мин көрдөхтүнэ дьоннор бокуойа суох куулунан бурдуту, саахары, куруттаах, дьааһьтынан мас арылтын, эт кэнси-эрбэтин, оһорочаны уо д.а. бородуукталары ким сүтэн, юм салаасаннан соһон, массьылаа тизийэн илдьибиһинэн бардылар. Ол-бу мьааһын, билдрислээн аарыы энээн суох. Биір испиһиһэстэх дыахтар "эн баччаны ыларын" дьин этэр, ону куоһотан курууссүт уул сыбырдагычы ылан бьэрэһинэр. Харчыларынан ойдоһо тулар Кыара Федоровнага талвон ааһаллар. Барыта сүдүргү, түргэн, кыгыр-ханхыр саңгарсылы иһиллэбэт. Дьон барахсааттар сүргэлэр көтөрүллэн, махтанан, салас-сайын сиңир сүрүн астарын куулунан, дьааһьтынан сүтэн-көтөһөн, тизийэн-таһан тарваһан испиһэр. Ол курдук бүтүн массьына бородуукта чаастан эрэ ордугунан тамты бүтэн хаалла. Дьини!

Эрдэтгэн бэлэмнэниллибит, са-
скааһынан илдиллибит табаар эбит. Вивэр
дойдулаахтар, уоллара Григорий Дагдан-
ча эрдэ олговай сыананан маньык боро-
дукталары таһаарабын дээн социлнай
үлэһистээн испиһэк онорторбут, илдэр
күтүк бадьсабыт. Эппит күнүгэр тивибит,
кэм туту, төһөгү ыллара, талууро эрдэтгэн
бизлэр буолан олус түгээн, судургу эбит.
Бөртөхкэй тэрээһин, туһалаах дыала!
Аны өссө үчүгэйэ, ону кинилэр Бастаах ол-
говай базатын сыанатынан джоннорутар
атыллаабыттар. Холбош, саахар жэмиз-
тын 32 (43), булдуру 21 (30), рис курутпа-
тын 42 (58), мас арыштын 50 (90) солк. бээр-
бөттөр. Скобка иһинэр мин ити бородуу-
талар Чуралчыга "Аартык" маҕаһыагыга
атыллылар сыаналарын көрбүшпүн су-
руйдум. Ону бэйэрт тэннэн, суолтаан
көрүн. Иппиэк бу күн Арышпах 50-ча
ылаа аһыар сүрүн астарын куулунан,
дыаһыгынан быдан чэпчэки сыанара бу-
луһуолар. Григорий, дойдутутар аралан
маньык атыллаабыта, киммөлөспүтэ дэди-
хэ, үһүс сыла буолбут. Саамай торостоох,
сааскы бастары, суол алдыһынан эрз ий-
ниэ.

Дээ, бу чяхчы дьон-сэргэ, ордук бивир
дойдулаахтарын туһугар дьыннээхтэк
кыһалдьы, көмөлөһүү, мөһөнүт буолуу
үтүө холобура буолбатах дуо? Ол кэнээ
мин бу Юрий Артепкин курдук киһи, "буор"
үлэһит, Григорий Дагданча курдук айаар,
үтүө санаалаах, куруук кыаммакка-
түгэммээки, дьонно-сэргэгэ көмөлөһө,
үтүөнү оgoro сындыар патриот дьон баал-
ларын тухары бэйэни хаһан да өлөн-охтон
бизирээһинит суога дьон эрэл санаам
күүрүрдэ.

Бээ, аны оюуспар эргилдирим. Бу кийин
манна эвээз туох огуһун аралан булукуйда
дэржэйт. Ол манньык.

Дюном атыгшаар, түнэтэр кэмнэригэр наар манаан туруох дуо? Кыра наадабын ситэн баран дюну кылга саластам, хонтурууга киирэн специалист Г. И. Егоровы кытары кэлэргэ сыргыттым. Онтон биилээхэ, билигин Арыылаах нэһилиэгэр хаһаайыстыбаннай кинигээн нэһилиннэтиги ахсаана 425, онтон дингээх олорочучута 370-ча киһи баар эбит. Урут мунгутуан Арыылаахха 500-чээ киһи

олоро сындыбыг. Орто оскуолада 75 орт
үрөмнөр. Нэһилиэк дьоно 800-чэки ынах,
600-чэки сыгы сүөһүнү итэллэр. Бөрү
хайгыы көрбүтүм диир эдэр, сана
баһылыктара Г. И. Емельянов сүүрэн-
көтөн урукку тыһыныгынан аатырбыт
кулутуллары капиталынайдык өрөмүөн-
нэтэн, жаксыйдыч, кырылгынан сана ма-
тырбайдылынан уларытан, сыгытан, ээи-
рээр сылдыаллар эбит. Ону таһынан 2
сылдаагыта урукку этностоох уоспайы
онгорбуттарын баһаарынайдыр бобонкур
эргэ оскуолаларын дьыттин үлэ бөгүнү
көрсөн, саналыы онгортон дөтсөдтөрүн
көһөрбүттэр. Ону оноруута эмгэ уоллара
Григорий Дагданча элбөхтик сүүрбүт-
көспүт, көмөлөспүт эбит.

Хонгуораттан тахсан ийнэи юурилизэж бэрэ бэлэр кишибин, ветеринар А. Сыр-мгнниковы көрсөн кэпсэтэ турдахтына хонгуора атыттан, хотоннор дигни, нэвч-былган үтүө көрүнгүзөх, арааһа, 5-6 цент-нер ыйааһыны үтүгүөх бадахтаах, адар-сөөмөнтэллэ борууда атынар орус ааһа-эрэр. Сүлүөхэ иһинэ:

— Тоғу?!— дэзбияттин ейдөөбекко да ха-
аллым.

— Ээ, бүгүн, Бэстээхтэн киргизлэр кэлэн өлөрөн илдэ бараллар. Өсөө 2 хаа ылантан ылааллар үнү, — дигэн эбии бөгтөрлөгтэ.

Аата сүүн! Бу үлүгөр 8 ыйдаах
хыһыны тууретан иһэн батарар дии. Өссө
эги үлүгөр борууда атыар оҕуһу! Кэлэ
баран истибистим, мин Кытаанахпыттан
эвэз смуктар хас да сүрөһүлү алором, тэйэ-
эн барбыттар. Оо! Аны күнүң тийибиттэре
буоллар таһе эрэ төлөһүтэр, усһар, эбил-
лэр этилэр! Дьэ, хыһылыах дигээгин!
Кыһалда кыһчыһан ыксаан атыһыһар бу-
улаахтара дии! Маны истээһин мин, кар-
дык, кырата суох хомойдум, соннууйдум.

Ол гялан баран сырлым табылына эбизет сагана Чурапчага тивенен кэлмизбит. Үөрәшпэт уолум, улууслут биэр биллэр предпринимателз, мененат, Чурапча нэһилиизин Бочуоттаах олохтооар Григорий Григорьевич Дагдамча бу үтүө быһыытын чакчы сепе-махтайа, үөрэ би-дэстим уонна киниэхэ үлэттигэр өссө си-тиһиллэрки, дыаз кэргэвиэтэр дыолу-соргу-ну, доруобуйанна, этгэптэ буолууну баһир-дарым буолуохтун!

M. L. POHOMAREV

ХРАПДЫЛИ

Бүткүл дүйнөдөгү өлкөлөрүнүн

Кини аята: Матисева Ин-
Төрөбүт күнү: 1904 жыл,
атырдык айы 15 күнү.
Төрөбүт дойдута: Чу-
рагчы улууна.
Олохчу кыла: Тоокха ба-
рыгачар аралык, инисизга
дыкуурдах.
Улахан ситиһилер:
"Айгал" фольклор байлыгы
Туркшар Англия курамына
кыстылыгыг норуоттар ке-
ни аралыгынаа фести-
валды даярдаа.

Билір үтүө кул сата, таһаһа.

Тото-хана абаан кунлары

Үерхэх-бэллн суолунан
тапталнах оскуюлтыгар
үөрэнэ кэлэр.

delección de la información

"Айгыл" бөлөкхө дэрыктамынга 4 сыл буюлла

Оскуода билір тарбаха баттанар, барыптар

Миллэт камгасарас астырырын саву: туу

Музыка истарин, ырлар
Ышлылардын ораторлар

Телевизор юрэн аан

Үүдс түбүктөөх, ол эрэн сатманын өзүн-
бизир үтүө күн түрүктөннө.

Сынрыаланна

Кроссворд
“Библиотека”
КУНДУ ОБОЛОР!

Бям айдын 27 күнэ – Бүтүн Россиягаары библиотекэ күнэ. Библиотечкары норуоту, үнөр-сайдар ыччаты, билим-көрүү үнүлүгү сирдирип, Оро сайдар сурун эйгэтэ – кинигэ, Кинигэ баар – баркымаат байл дүсүн эгээлдир. Ити көрмөгө кинигэгни аадыр кийин кызыл библиотекэ баар.

Хас сый ахсын бибилтөсө күнүгөр кинигэни таггааччылар, аавар дыз кертэгэр араас ыгыгыллар дынааларга кыггаллар. Кыракый агааччыларбастын кроссворд таайыгыллар кыггар-пыггар ынгырабыт.

1. Детский веселый, полезный журнал;
2. Пользователь библиотеки;
3. Автор сказок о самодвигателях;
4. Полка, на которой стоят книги в библиотеке;
5. Экологический журнал для всей семьи;
6. Документ, в котором зафиксированы полные сведения о читателе;
7. Главный герой знаменитой повести американского писателя Марка Твена;
8. Отдел библиотеки, где выдают книги на дом;
9. Справочно-библиографический аппарат, в котором отражен фонд библиотеки;
10. Наглядная форма работы в библиотеке, по которой можно узнать какие книги есть по той или иной теме.

Элчээрлэртинг яамын 31 кутуур дээр Ор библиотекат-
тыар, Октябрский уулдха 37-с №-гэр, куугубит. Үс бастахы
уужа сажо элчээрлэрт оролор Нурагчы кезиелсэнин даяалта-
тыгтан уонна ор библиотекатыгтан бэрлэс ылаахтара. Сн-
дифини баанаагт!

Удрустаацы ово библиотеката.

Екатерина Ел Ол

